

THREE WILLS

J.B.

Bequests made in favour of the Church could in the past have been included in writings which can in no way be called ecclesiastical. In the Pastoral letter of 1545,⁽¹⁾ which is still extant, Bishop Dominic Cubelles asked the *Notarii Puplici* of the islands of Malta and Gozo to copy out those parts of their writings which dealt with such bequests. The *Notarii* together with the *Conservatores* of the writings of those *Notarii* who were no longer alive came together, exhibited the extracts they had copied and collated them with the original text. The extracts were later banded together to form the *Registrum Foundationis Beneficiorum insule gaudisii*, which incidentally, is still extant.

Different volumes containing extracts from deeds and notarial *Acta* are still to be found in the Archbishop's Archives at Floriana.⁽²⁾ The first of these volumes contains copies of deeds which were made in the period extending from about 1587 to about 1618. Surprisingly enough the same volume contains eleven folios on which Notary Lawrence Bezina had drawn up the wills made by Dominica, wife of John Lukia (fol. 476–478) by Paula Destunica (fol. 479–483) and by Vincent Xiberras (fol. 484–487).

One would have expected these wills to be included in previous volumes as they bear the dates 1511, 1512 and 1513 respectively. What is more surprising is that they are not extracts or copies of wills but the original drafts as they had left the pen of the Notary Public and of the witnesses who had added their subscription. Unfortunately some sort of liquid was thrown over the folios with the result that the writing is not always perfectly legible. This, however, does not seem to account for their late appearance.

1. cf. Archbishop's Curia, Floriana, *Edicta* Vol. 1.

2. cf. *Ad pias causas*, Vols. 1–3.

1

(Fols 476–478)

476¹ *In nomine domini nostri Iesu Christi amen:*⁽¹⁾ *Millesimo quingentesimo/ undecimo de mense aprelis primo die eiusdem XIII Ind/ regnante Illustris – simo et Invitissimio(!) ac catholico rege/ nostro ferdinando dey gratia Inclito rege aragonum /utriusque sicilie Jerusalem Valentie maioricarum Sardinie/ comite barchinonum etc*

Nos magister⁽²⁾ *prestip*⁽³⁾ *ambrosius xara Iudex Idiota Curie/ Civilis notabilis Civitatis meliveti*⁽⁴⁾ *et notarius laurencius bezine I*⁽⁵⁾ *notarius/ puplicus Insularum meliveti*⁽⁴⁾ *et gaudisii et testes Subscripti/ vocati et ad hoc specialiter rogati testamur quod dominica / manumissa*⁽⁶⁾ *relicta quondam J*⁽⁷⁾ *magistri Iohannis lukie presens etc/ que licet sit corpore languens et Infirma Sana tamen mente/ et Sue proprie rationis compos Iacens Inlecto et dubitans / neforte vitam Suam finiret sub silentio ab Intestato / quia nil certius morte et Incertius hora mortis cupiens/ propterea de anima*⁽⁸⁾ *sua prius et postea de bonis Suis/ disponere et testari et ita*⁽⁹⁾ *ipsi placuit Informa Sequenti*

Imprimis annullavit et annulat omne aliud testamentum/ Seu aliam ultimam volutatem per eam forte temporibus retro/actis factum seu factam volens presens testamentum et ultimam / suam voluntatem tantum habere robur Item legavit R.^{mo} *domino episcopo melivetano carlenos duos totidem comitatui// clericorum Item tarenos duos venerabili Suo capellano: Item/ voluit celebrari Indie Sui obitus missas duodecim/ unam ex eis canendo et reliquas legendo ut dicitur: totidem in/ die octavo totidem In die quatragesimali totidem in/ anniversali: usque ad annos duodecim. vz Incapite*⁽¹⁰⁾ *cuius libet anni: pro anima Ipsius testatrix et remissione Suorum/ peccaminum Inecclesia*⁽¹¹⁾ *canendis Inecclesia conventus/ Sancte marie Iesus Insule melite Inqua etiam elegit/ Suam sepulturam et voluit Sepeliri*

Item voluit testatrix Ipsa et ita ordinavit distribui/ Indie sui obitus pensata⁽¹²⁾ *quatuor dicera*⁽¹²⁾ *et ex/eis fieri Sex blandonos ad opu di accompagnari*⁽¹²⁾ */Suum funus seu cadaver et de reliquis pensis et reliqua*

1. *anno* missing.
2. *R* of *m(agiste)r* writton upon *A*.
3. *prestip* canc.
4. *MLTI* is an abbreviated form of *MELIVETUM*, *MLTE* of *MELITE*.
5. *I* cancelled.
6. *manumissa* underlined.
7. *J* cancelled.
8. Initial *A* of *anima* written upon *N*.
9. *Et ita* – written above the line.
10. *p* of *capite* written upon another letter.
11. *Inecclesia* cancelled.
12. Italics mine. It is to be noted that in the text there is no difference between italics and roman type.

cera⁽¹³⁾ *quod*⁽¹⁴⁾ / *fiat ac distribuatur cera laborata parva communicanda / clericis qui adirent Indie Sui obitus suo funeri*

Item legavit conventui Sancti dominici Insule melite / pro remissione Suorum peccaminum untiam unam ponderis / prestandam per Infrascriptum heredem totidem marammati / ecclesie Sancti pauli extra menia et di lu rabbato⁽¹²⁾ / *Ipsius civitatis:*

Item legavit et Iure legati reliquit testatrix ipsa pro/ remissione Suorum peccatorum monasterio⁽¹⁵⁾ *Sancte / sol*⁽¹⁶⁾ *scolastice sub vocabulo di la*⁽¹²⁾ *abbatia nova untias/ duas ponderis prestandas per Infrascriptum Suum heredem totidem/ conventui Sancte marie Insus(!) Insule meliveti: Item/ legavit marammati conventus Sancti francisci eiusdem/ Insule ac*⁽¹⁷⁾ *tarenos*
477' *XV. ponderis generalis. Similiter reliquit// marammati ecclesie sive conventus Sancte marie dila*⁽¹²⁾ *nunciata alios*⁽¹⁸⁾ *tarenos octo ponderis prestandos / per Infrascriptum Suum heredem: Item legavit ecclesie/ Sancte marie vocate dila rocca*⁽¹²⁾ *posite Intus predictam*⁽¹⁹⁾ / *Civitatem carlenos quindecim pro remissione predicti:*

Item testatrix Ipsa legavit ac Iure legati reliquit/ m^{co} Johanni diguyvara ac⁽²⁰⁾ *dimisit*⁽²¹⁾ *omne debitum / quod idem m^{cus}*⁽²²⁾ *debit et debet eidem tetraci(!) tanquam heredi*⁽²³⁾ / *ut asserit*⁽²⁴⁾ *quondam nardi sui filii precii pannorum vz cannarum/ septem cum dimidia per eundem mag^{cum} habitarum a predicto quondam/ nardo suo filio quod*⁽²⁵⁾ *debitum ascendit ad untias/ circa XIII ponderis duodecim ponderis generalis*⁽²⁵⁾ : *ac etiam/ habuit Idem m^{cus} ab eadem tetrace(!) post obitum predicti/ quondam nardi sui filii volens ipsum condam m^{cus} fore et esse/ tacitum et contentum ab omni sua hereditate et succesione*

Item tetratrix(!) Ipsa etiam liquit ac Iure legavit⁽²⁶⁾ *ac Iure legati/ reliquit pro maritagio agneti filie legitime et naturali / magistri stephani malf untias decem ponderis generalis/ prestands(!) per Infrascriptum suum heredem universalem. Item similiter/ eidem agneti reliquit unum tapetum:*

Item legavit et Iure relictis reliquit donne Johanne relicte/ quondam fratris⁽²⁷⁾

13. C of *cera* written upon *E*.
14. *Et* written upon *quod*) and *reliqua cera quod*) continued in the margin.
15. From *monasterio* to *Infra* underlined.
16. *sol* cancelled.
17. *ac* cancelled.
18. *alios* cancelled.
19. *m* of *predictam* written upon *s*.
20. *a* of *ac* written upon *d*.
21. *Di* of *dimisit* written upon *re*(misit).
22. Final *S* of *m*(agn ificu)s written upon a different letter.
23. *tanquam heredi* written above the line.
24. *ut asserit* written in the margin.
25. From *debitum* to *generalis* cancelled.
26. *Iure legavit* cancelled.
27. *fratris* cancelled.

477² *heredis stephani zarb untias quatuor ponderis// etiam prestand(!) per suum Infrascriptum heredem univesem(!)*

Super omnibus Suis bonis mobilibus stabilibus sese moventibus/ ac Iuribus univrsis et singulis Suum⁽²⁸⁾ reliquit Suum/ heredem universalem magistrum Stephanum malf alias vassallu:

Item ordinavit testatrix Ipsa et sic voluit quod premissa/ omnia legata perficiantur per suum⁽²⁸⁾ predictum Suum heredem post/ obitum Ipsius testatrix per annum unum a die sui obitus numerandum eidem

Item etiam legavit et Iure legati reliquit florenum unum/ ponderis pro remissione suorum peccatorum prestandum per suum/ predictum heredem Johanni calleia filio quondam stephani calleia:

Et Impremissis omnibus exequendis suum fidecommissarium/ reliquit et exactorem(!) sue ultime voluntatis pri⁽²⁹⁾ horri⁽³⁰⁾/ yconomum sive procuratorem una cum ven. priore// conventus sancte marie Iesus Insule melite cui tribuit / potestatem⁽³¹⁾ exequendi et exequi faciendi ac Solvendi/ tempore suo ut supra premissa et singula legata/ et fide commissa

478¹

Et hanc voluit Ipsa testatrix fore et esse suam ultimam/ voluntatem quam voluit valere Iure testamenti et sa(!)/ Iure testamenti non valuerit valeat – Iure codicillorum/ et si Iure codicillorum non valuerit quod saltim valeat/ omni meliori modo via quibus melius et aptius valere possit

Testes no/petrus stunica hon/Johannes Xikilune/ antonius gat de Inguanes nardus caxaro clericus Johannes/ de cantore xpirus de allegritto et nicolaus caxaro manumissus

+ *Ego ambrosius xara Iudex qui supra/ curie civilis notabilis civitatis⁽³²⁾ predicte/⁽³³⁾ In ter fui presenti testamento nun copativo me am⁽³⁴⁾ que auctoritatem In ter posui et testor*

+ *yo pedro de stunyca testys⁽³⁵⁾*

+ *Ego Jo(hanne)s xicilune interfui et testor*

+ *Ego leo nardus caxaru testor*

+ *Ego atonius des suanes testor*

+ *Ego io decantore interfuit(!) et testor*

+ *Xpolus de allestricto ex quo nescio scribere/ me subscribi feci manu Johannis xiculune Interfui et testor*

+ *Ego nicolaus petrus caxaro ex quo n escio/ scribere me subscribi feci manu Johannis ciculune Interfui et testor*

28. *Suum* cancelled.

29. *pri* cancelled.

30. *Ho* of *Horri* written upon VAR

31. POTE of *potestatem* written upon *FACU*(ltatem).

32. Middle I of *civitatis* written upon *P*.

33. The words are written in the Judge's own hand with the words broken up as they appear above.

34. *E* of *meam* written on *A*.

35. Written in Peter de Stunyca's own hands and in a peculiar manner as though the words said *Ego pedro de Stun inter fui et testor*.

2

(Fols. 479 – 483)

479¹ *In nomine domini nostri Jesu Christi amen: Anno dominice/ Incarnacionis 1513 demense decembris die/vero eiusdem XXIII° IIe Ind. Regnante Illustrissimo/ ac Serenissimo ac catholico domino nostro rege ferdinando/ Inclito rege dey gratia legionis aragonum utriusque/Sicilie citra et ultra farum ac Jerusalem etc et totorum/ Suorum regnorum feliciter amen*

Nos petrus dalaymo Iudex licteratus curie/civilis notabilis civitatis et Insule Melite et laurencius/ bezine regius puplicus tabellio Insularum et civitatis/meliveti gaudisii⁽¹⁾ et testes subscripti ad hec/ Serio vocati specialiter et assumpti notum facimus/ et testamur quod presens coram nobis nobilis donna⁽²⁾ paula destunica de eadem civitate meliveti sana mente/ et corpore et propter proximum partum timens/ ne quid forte mali In eo sibi obveniret et ab /ho(!) seculo Intestata decederet: Cupiens propterea/ sue proprie rationis compos de anima sua prius providere/ ac postea debonis suis disponere presens nuncupativum/ testamentum manu mey notarii predicti et interventu antedicti/ magistri Iudicis ac testium Infrascriptorum facere ac ordinare/ pro curavit Inpresentem formam vz:

Et primo cassavit et cassat Irritavit et Irritat omne aliud / testamentum seu codicillos seu suam supremam voluntatem forte per eam/ hactenus factam volens presens tantum testamentum habere suum robur://

479² *Item legavit R.^{mo} episcopo melivetano vel vicario melivetano suo/ sede vacante pro remissione suorum peccatorum tarenum unum ponderis: totidem suo R.^{do} Capellano ac⁽³⁾ comitatui clericali⁽⁴⁾*

Item voluit distribui die sui obitus de cera laborata/20 septem de quibus dentur 20. unus duobus conf⁽⁵⁾ confratiis⁽⁶⁾ sancti Iohannis et sancti pauli Item voluit quod fiant/XII blandoni⁽⁷⁾

Item voluit testatrix ipsa die sui obitus Cani/atque dici missas decem cum la cantata⁽⁷⁾ totidem/in octavo totidem in quatragesimali totidem in anniversario/die et unam missam infra octavam die(!) sui obitus/ usque ad octavam et quolibet festo nativitatis domini ressuscesstonis(!)/ assumptionis et pentecostes et corporis christi omnium sanctorum/ missam unam celebrandam cum dictis blandini⁽⁷⁾ XII:

Item voluit et mandavit quod qualiter(!) die lune/ in perpetuum per suos heredes in infinitum celebretur/ una missa in altari propinquiori sue sepulture/

1. Spelt GAUDIUI with an s added on U.

2. *Donna paula destunica* underlined; *paula destunica* with a line above.

3. A of *ac* written on O.

4. Final l of *clericali* written upon R.

5. *Conf* cancelled.

6. The word was CONFRATUS. The second bar of U was prolonged below the line to form the letter I.

7. Italics mine. cf note 12 of preceeding.

eligende per eam ut infra vz in conventu(!) sancti augustini/insule melite in qua vz sunt sepulti S⁽⁸⁾ quondam sui filii et/hac de causa legavit et nomine legati relinquit et reliquit/tarenos XV. ponderis capiendos per religiosos fratres dicti/loci in perpetuum super omnibus bonis suis cum ho(!) pacto hac/lege et conditione qs⁽⁹⁾ quod si religiosi fratres ipsi minime servient/dicto
 480¹ altari ac anime ipsius testatrix iuxta presentem dispositionem// quod et minime dicant dictam missam qualibet die lune in perpetuum/ ut supra quod vz infra scriptus suus heres universalis dando sibi semper/hanc auctoritatem et licenciam: possit et valeat presentem⁽¹⁰⁾ dictam/ missam auferre dicto fratribus conventui et fratribus et aliis/quibusvis sibi benevisti dare et conferre: ita tamen quod ipsi novi/successores⁽¹¹⁾ semper teneantur ad dictas⁽¹²⁾ dicte omnes dicte misse/celebrande die quolibet lune in perpetuum: et vice versa⁽¹³⁾/et dictus conventus sancti augustini nil habeat nec consequatur/dedictis tarenis XV: et si forte defecerit pro herede quin/assuppleret dictos tarenos XV in perpetuum pro⁽¹⁴⁾ quolibet anno/ pro dicenda dicta messa per dictum conventum et fratres/sancti augustini quod utique fratres ipsi possant(!) et valeant/ dando eis auctoritatem et liberam potestatem capiendi saperatim(!)/ atque divisim dictos tarenos XV et illos separare a bonis/ dicti heredis universalis et bonis dicti conventui applicare/ et aggregare

Item legavit pro remissione suorum peccatorum conventui/ sancte marie Insus tarenos tres ponderis totidem sancte/marie la nunciata⁽⁷⁾ totidem sancti francisci totidem conventui/ Sancti dominici totidem sancti augustini Insule melite

Item legavit monasterio sancte scolastice sub vocabulo/la abbatia nova⁽⁷⁾ tarenos VI⁽²⁰⁾ ponderis tarenos tres monasterio/ sancti petri sub vocabulo labbatia vecha⁽⁷⁾

Item marammati sancti pauli extra menia tarenos 111 ponderis/

Item legavit suo R.^{do} Capellano untiam unam ponderis/ pro missis sibi dicendis per oretinus⁽¹⁵⁾ per no/suum maritum/;/

480² Item legavit Imperie sue servicialis(!) pro suo maritaggio/ vz cum nuptui tradetur unum lectum raube iuxta/ condicionem dicte puelle valoris et precii vz unciarum/ trium ponderis Item unciam unam in contantis Item unum suum /cuctentum panni perpignani quoctidianum sibi dandum/per Infra scriptum suum heredem unniversalem et alium suum cuctectum/festivum coloris S⁽¹⁶⁾ celestis

8. S cancelled.

9. QS cancelled.

10. *presentem* cancelled, *fratribus* cancelled.

11. Continued in the margin.

12. *dictas* cancelled.

13. *vice-versa* cancelled.

14. *pro* cancelled.

15. I of *oretinus* written upon E.

16. S. cancelled.

Item quia dicta no/testatrix fuit⁽¹⁷⁾ et est tanquam altera/ heredum universalium quondam E.marci de brancati sui patris/ obnoxia atque obligata ad dandanda(!) et tradenda/ hyeronimo di brancati suo consobrino uncias quinque/ponderis nomine sue contingentie ex causa tut⁽¹⁸⁾ administracionis/ et tutele dicti sui f⁽¹⁹⁾ consobrini iuxta formam cuiusdam/ capituli contenti in prenominato testamento sui patris et hactenus/pacto aliquo non satisfecit de dictis unciis quinque ponderis/ dicto hyeronimo ideo hac de causa sibi legavit et/legat unum pecium di terra⁽⁷⁾ suum situm⁽²¹⁾ et positum in territorio/in contrata ilcayarrun⁽⁷⁾ alias⁽²²⁾ empti per quondam E. suum/patrem a petro ahus⁽²³⁾ a Johanne Ahus cum omnibus suis iuribus/positum vz sub tus templum sancte marie la madalena/ et de presenti concessum ad campensiam andree borg cum ho(!)/ tamen pacto lege et conditione quod casu quo dictus hyeronimus non/contentaretur presenti dispositione quod utique sibi satis fiat/ de dictis qn⁽²⁴⁾ unciis quinque per suum heredem universalem super bonis/hereditariis quondam E. sui patris

*Item instituit heredem particularem marga⁽²⁵⁾ donnam margaritam suam charam matrem legitimam et naturalem in una salmata frumenti sibi danda
481' post suum obitum per// suum heredem universalem anno quolibet dum vivit dicta/ donna garita ac pro substentacione sue vite/ volens et mandans dictam suam matrem fore ac/ esse debere tacitam et contentam de sua hereditate et successione*

Item instituit no/Julium Zammit suum fratrem uterinum/legitimum et naturalem in uno augustali iuxta usum malte/ volens et ipsum fore ac esse debere tacitum et contentum de sua hereditate et successione

Item quia hiis diebus proximis de⁽²⁶⁾ ad pias cai⁽²⁷⁾ causas/ dederat ipsa testatrix ac relaxaverat no/ suo/ marito totum id quod continetur in die predicta⁽²⁸⁾/ contenta vz in actis mey notarii predicti: Ideo hodie die/ quo supra/ ipsa iterum et de novo illum confirmavit et confirmat corroboravit et/ corrobort(!) per se et suos heredem in perpetuum/ ac singula omnia in ea contenta iuxta sui seriem et continenciam nil ab ea diminuendo per presentem dispositionem/ testamentariam et extremam voluntatem volens et declarans/ et mandans quod expense hactenus facte et faciende per dictum no/⁽²⁹⁾ petrum

17. FUIT with its initial F written upon E.

18. *tut* cancelled.

19. *F* cancelled.

20. From *Item legavit to tarenos VI* underlined.

21. S of SITUM written upon O.

22. S of *alias* written upon P.

23. *Petro Ahus* cancelled.

24. QN cancelled.

25. *marga* cancelled.

26. *de* cancelled.

27. *cai* cancelled.

28. *in die fat* were the original words: *in* cancelled *die* cancelled. *F* turned into *P* and *AT* into *RE*.

29. *O* of *No* written upon *A*.

nec et pro parte dicte testatricis nec⁽³⁰⁾/ et circa funeralia quondam E. marci debrancati eiusdem testatricis/patris ac solvenda vestimenta lugubria et debita ipsius/ quondam marci et in questionibus factis motis contra eam pro bonis ipsius defendendis sint et censiantur(!) extra dictam seriem. Ita quod no/petrus ipse habeat dictam donacionem precipuam/ et ea non obstante possit recipere et habere omnes et/singulas expensas predictas super bonis hereditariis// dicti quondam sui patris et pro eis utatur et uti possit retencionem(!)/ donec sibi satis fiat sibi solvantur de plano sine questione volens sibi credi de summa dictarum expensarum et stetur eius iuramento

481² *Item testatrix ipsa legavit no/suo marito/ usufructum omnium suorum bonorum quem constituit usufructuarium in omnibus bonis eiusdem testatricis toto tempore vite/ ipsius no/petri*

Item instituit heredem universalem super aliis suis/ bonis filium aut filiam ex ea nascituros ex quo/ est pregnans volens et mandans hereditatem ipsam⁽³¹⁾ eos habituros⁽³²⁾ omnia bona sua⁽³³⁾ ut supra cum pacto et conditione quod si forte ipsa testatrix non peperierit nec ad lucem adbenerit dictus heres vel natus fuerit et/ in minori etate dicesserit sit heres universalis domina bartholomea de⁽³⁴⁾ soror/ dicte testatricis quam eo casu st⁽³⁵⁾ constituit volens et mandans eo casu bona ipsa/ et hereditatem universalem esse dicte bartholomee cui precepit et/ mandavit expresse nullo(!) modo nec causa posse dictam/ hereditatem aut partem alienare aut permutare. que si aliquo modo aut tempore convenerit vendendo alienando aut permutando ipsam hereditatem aut partem quod cadat/ a dicta hereditate universali⁽³⁶⁾ aut sine liberis legitimis decesserit⁽³⁶⁾ quibus casibus voluit et vult/ quod tota hereditas predicta devolvatur hori⁽³⁷⁾ petro brancato/ ipsius testatricis patruo et E. Julio Cumba eius consanguyneo/ quos eo casu vocavit⁽³⁸⁾ et vocat ad suam hereditatem// et si forte non erint tunc temporis in humanis/ eorum heredes vz dicti E. Julii et petri possint et/ valeant ipsam hereditatem revendicare/ heredis dico filii legitimi et naturales, et si forte dictum petrum mri contigerit absque filiis legitimis et/naturalibus⁽³⁹⁾ voluit quod eius contingencia/ devolvat et veniat ad hyeronimum brancatum/ suum consanguyneum si erit in humanis alias ad predictum E. Julium Cumbum et suos heredes

482¹ *Item legavit filiabus Dianore fillete et becte/ di delia et lipe suarum alumnarum et servicialis/ philippe⁽⁴⁰⁾ unciam unam ponderis cum nuptui*

30. N of NEC written upon L.

31. A of *Ipsa* written upon I.

32. O of *habituros* written upon U.

33. A of *Sua* written upon O.

34. *de* cancelled.

35. ST cancelled.

36. The words *aut sine liberis legitimis decesserit* are written in the margin, the notary employing the mark// to show where they should be inserted.

37. *Hori* seems an abbreviation of a longer word.

38. The original word was *vocant* which the notary turned to *vocavit*.

39. The notary turned the word *naturalis* into *naturalibus* by placing a *B* upon *S*.

40. Written in the margin.

tradentur pro qualibet/earum et casu quo marito non copulabuntur nil habeant

Item legavit notarius⁽⁴¹⁾ mihi notario⁽⁴²⁾ notario predicto confidenti presens/ testamentum nuncupativum pro factis suis et eius copia/ suo tempore tribuenda no/petro suo marito/ tamen post eius f⁽⁴³⁾ obitum vz tarenos XVIII ponderis

Item elegit in suos⁽⁴⁴⁾ fidecommissarios et executores/sue extreme voluntatis no/petrum stunica suum maritum/ et venerabilem dominum antonium cassar⁽⁴⁵⁾ m.ni cappellanum civitatis malte/ dando sibi auctoritatem et applam potestatem ex sva libera etc exequendi et exequi faciendi premissa omnia et singula/ cum suis emergenciis dependentibus et ab ea conexis//

482² *Et hanc voluit fore ac esse debere suam extremam/ voluntatem quam valere voluit iure testamenti quod si non/ valuerit iure testamenti valeat iure codicillorum/ et si iure codicillorum non valeret quod valeat saltim/ eis modo et via quibus et aptius di iure valere possit et potest*

Item post conclusionem voluit prefata testatrix quod dicta donna bartholomea substituta ut supra In casu quo/ avenerit locus substitutionis non possit detrudere/ ab ipsa hereditate ius trebellionice seu falcidie quam/ tamen pro ipsa bartholomea substituta et non (proprio) heredi ademit et adimit volens habere rationem in presenti testamento et substitutionem

Testes huius rey sunt hii vz petrus de brancato/antonijs parnis peruno gaudixi franciscus bartalu/Joannellus cassar dominus simuni mansini et/ matheus darmanino neophuta et nicolaus manduca:

+ *Ego petrus dialaimo Iudex curie civilis analis/ notarius civitatis malte presenti confectioni et publicacioni huius testamenti interfui et testor*

+ *Ego nicolaus de manduca testor*

+ *Ego franciscus bartalu presenti puplicacioni interfui et testor*

+ *Ego peruno de gaudisio interfui testor*

+ *Ego do(minicus) Ximuni mansuni interfui et testor*

+ *Ego antonijs gomis testor*

+ *Ego petrus zamit scribere non possum me subscribi feci per manus notarii petri dialaimo et testor*

483¹ + *Ego Joanellus Cassar scribere nesciens me subscribi feci per manus notarii petri dialaimo et testor*

+ *Ego matheus darmanino (qui) scribere nescio me subscribi feci per manus notarii petri dialaimo et testor*

41. Notarius cancelled.

42. Notarius abbreviated to Not and cancelled.

43. F cancelled.

44. Suos corrected from Suum by the placing of an S upon the final M.

45. Just before (cappellanum) there is the abbreviated word (m^m).

3

(Fols 484 – 487)

484¹ *In nomine domini nostri Jesu Christi amen: Anno a nativitate domini 1512 de mense augusti XVe Ind. die vero⁽¹⁾/ eiusdem nono Regnante Inclitissimo ac catholico/ rege nostro ferdinando dey gratia rege aragonum/utriusque sicilie Jerusalem et totorum suorum regnorum/ feliciter amen:*

Nos francus torres iudex curie civilis civitatis meliveti/ et laurentius bezine⁽²⁾ regius puplicus tabellio Insularum/meliveti et gaudisii et testes subscripti ad hoc/vocati specialiter et rogati presenti scripto puplico testamur/ quod nobis existentibus convocatis in domo no/manfredi rogerii caxaru in qua iacet/Infirmus Vincentius⁽³⁾ Xeberras qui Vincentius/licet sit Infirmus sanus tamen mente et sue/ rationis proprie compos et quia homini nil cerius morte/ et incertius hora mortis ideo volens/anime sue providere et de bonis suis testari fieri/ fecit presens nuncupativum testamentum manu mei Infrascripti notarii ac testium Infrascriptorum Informa sequenti vz Inprimis annullavit et annullat/omnes⁽⁴⁾ aliud testamentum seu ultimam voluntatem/per eum factum seu factam temporibus retro actis// volens et mandans presens testamentum tantum habere/ robur et firmitatem//.

484² *Item legavit R^{do} Vicario sede vacante granos V*

Item cohorti clericorum Carlenos decem suo Capellano/ tarenum unum

Item voluit cani in die sui obitus missas/quaituor(!) totidem in octavo die totidem inquatragesimali/totidem in anniversali die

Item voluit distribui rotulos duos de cera/laborata clericis intervenientibus in die sui obitus

Item voluit decem missas sancti amatoris/per venerabiles fratres Sancte marie Iebus Insule/melite in eorum conventu In quo etiam voluit/Sepeliri quibus Ideo et hac de causa legavit/ preter elemosinam missarum tarenos duodecim/ prestandos per suum Infrascriptum heredem universalem

Item legavit Antone⁽⁵⁾ sue sororii legitime/ naturali matri mulieri uxorii⁽⁵⁾ andres Melleki/tarenos quatuor ponderis loco augustali(!) quam/ voluit fore ac esse contentam et tacitam(!)/ de sua successione et hereditate: titulo institucionis

Item instuit(!) sibi heredem partucularem⁽⁶⁾ Antona⁽⁷⁾ laurentiam⁽⁸⁾ suam⁽⁹⁾

1. *From domini to vero* underlined.

2. *Laurentius bezine* underlined.

3. *Vincentius Xeberras* underlined.

4. S of *omnes* cancelled.

5. The whole clause from *Antone* to *uxori* had originally been in the accusative. Final *E* is written on A which carries the mark of contraction. (Antonam = Antonem; Sue = Suam; Sorori = Sororem; legitime = legitimam; naturali = naturalem; mulieri = mulierem; uxori = uxorem) *Matri* is cancelled.

6. Initial *p* is written upon S.

7. *Antona* cancelled.

8. Final A of *laurentiam* is written upon U.

9. A of *Suam* is written upon U.

neptem filiam catherine/ sue sororis untiam⁽¹⁰⁾ unam ponderis generalis pro/ suo maritaggio vz⁽¹¹⁾ quando maritatur prestandam⁽¹²⁾/per suum heredem universalem Infrascriptum inde ad menses duos/post suum obitum di supra lu terreno et non di li/dinari ki stanu⁽¹³⁾ inesseri⁽¹⁴⁾ non⁽¹⁵⁾ aliter nec alio modo//

485¹ *Item instituit sibi heredem particularem antonium Cuskeri/suum nepotem tarenos(!) quindecim ponderis generalis quem/voluit esse tacitum de sua successione et heriditate*

Item Instituit sibi heredem particularem michelem/Cuskeri in fructu annali anni unius tantum cuiusdam/clausure existentis in territorio malte in contrata hajn turzen⁽¹⁶⁾ nec non et in uno diploydi et⁽¹⁷⁾ in unu paru/di cauzi di pannu⁽¹⁸⁾ lagrippini di⁽¹⁹⁾ culuri russi/et li cauzi curti et sui quem etiam voluit esse tacitum de sua successione et hereditate

Item Instuit(!) sibi heredem particularem lilianet⁽²⁰⁾ / suam neptem tarenos XVX⁽²¹⁾ ponderis quam voluit/esse tacitum(!) de successione et hereditate dictis tarenis XV⁽²²⁾

Item Instuit(!) bectam uxorem quondam masii Xuereb/ necnon et Iacobam⁽²³⁾ uxorem benedicti Xuereb/ suas s(24) neptes duas augustales unum augustalem/ pro quolibet(!) quas voluit esse tacitas de sua/ successione et hereditate:

Item Instuit(!) sibi heredem particularem petrum/Xeberras suum nepotem unam cappam di pannu⁽²⁵⁾ suam di mustuuleri⁽²⁵⁾ quem voluit esse tacitum de sua succession et/ hereditate:

Item Inscuit(!) sibi heredem particularem Johannem⁽²⁶⁾ Xeberras/ suum nepotem unum suum sayum di pannu di grecia quem voluit esse tacitum de sua successione//

485² *Item Instituit sibi heredes particulares franciscum/ Xeberras suum nepotem tarenos decem ponderis et/nicolaum in aliis tarenis⁽²⁷⁾ Xeberras in*

10. *Untiam* is made up of a single letter with Q written inside.
11. From *Vz* to *prestandam* cancelled.
12. *prestandam* written anew.
13. N of *stanu* written upon C.
14. *Inesseri* is by no means certain.
15. *Non* cancelled.
16. Italics mine.
17. *Et* written upon p.
18. *pannu* cancelled.
19. *di* written above the line.
20. Meant to be *Liliane* or *Lilianem*.
21. XV written above the line, to correct the number, presumably written in text.
22. The same number XV is repeated.
23. B of *Jacobam* written upon ST.
24. S cancelled.
25. Italics mine.
26. *Johannem* underlined and a line is drawn above the word.
27. *In aliis tarenis* cancelled.

tarenis decem ponderis nec non et fridericum Xeberras eius/ etiam nepotem in uno augustali prestandis⁽²⁸⁾/per suum Infrascriptum heredem universalem quos voluit/fore ac esse debere de sua successione et hereditate

Item legavit francie puelle filie/chanchie⁽²⁹⁾ antoni farruge et chanchie/iugaliu sue consanguineorum pro suo/maritagio ac pro remissione suorum peccatorum/tarenos decem ponderis generalis prestandos per suum/heredem universalem

Item legavit no/guaglarde mulieri uxori/ manfredi caxaru capsias et alias/raubas existentes in domo ipsius no/guaglarde pro suorum peccatorum remissione

Super omnibus bonis suis rebus⁽³⁰⁾ iuribus⁽³¹⁾ universis⁽³²⁾ mobilibus et stabilibus et iuribus universis⁽³³⁾ reliquit sibi heredem universalem/Michaelem⁽³⁵⁾ masium Xeberras⁽³⁶⁾ suum nepotem/ legitimum et naturalem Item⁽³⁷⁾ eum⁽³⁸⁾ gravando quod anno quolibet dicat et dicere debeat missas/quatuor in perpetuum in ecclesia Sancte marie/ di f di Jesu conventi⁽³⁹⁾ insule melite et discendentes ex eo//

Item Instuit(!) sibi fidecommissarium et executorem/ sue ultime voluntatis guardianum sancte⁽⁴⁰⁾ marie Iesus una cum eorum hyerorio⁽⁴¹⁾: dans sibi / auctoritatem⁽⁴²⁾ premissa omnia exequendi et exequi/faciendi in casu S⁽⁴³⁾ quo etc exequi vellet dictas/ missas quatuor iuxta sui dispositionem quod/guardianus ipse⁽⁴⁴⁾ et conventus Sancte Marie Iesus/ accipiant et accipere possint fructus clausure/existentis in territorio malte et in contrata hajn tezen⁽²⁵⁾ que fuit/sibi relicte titulo vendicionis

Item legavit marammati Sancte marie di la nunciata⁽²⁵⁾ tarenos duos ponderis prestandos per suum predictum heredem universalem

Item legavit tarenos duos⁽⁴⁵⁾ tarenum unum et granos X/ et marammati Sancti pauli extra menia

Item legavit marammati Sancti francisci/ carlenos tris ponderis nec non et

28. D of *prestandis* is replaced by T.

29. *Chanchie* cancelled.

30. *Rebus* cancelled.

31. *iuribus* cancelled.

32. *universis* cancelled.

33. *et iuribus universis* written above the line, the notary using the mark Z, otherwise used for *et*(and), to show where they should be inserted.

34. *Michelem* cancelled.

35. *Masium Xeberras* underlined.

37. *Item* cancelled and E written above the line.

38. Quem cancelled and U written above the line to form the word $\tilde{E}U = EUM$ in conjunction with the previous E(37).

39. *Conventi* cancelled.

40. *guardianum sancte* underlined.

41. *hyerorio* underlined.

42. Initial A of *auctoritatem* written upon a previous letter.

43. S cancelled.

44. IP of *ipse* written on PE.

45. *duos* cancelled.

*X tarenos ponderis Sancte scolastice sub vocabulo labbatia lanova⁽²⁵⁾
prestandos per suum heredem universalem*

Item voluit post conclusionem⁽⁴⁶⁾

*Item legavit post conclusionem no/ domine guagliarde mulieri uxori no/
manfredi caxaro totum id quod superfluum erit de denariis//*

486² *existentibus in contantis presentibus . . .⁽⁴⁷⁾ predictis legatis . . .⁽⁴⁷⁾ ipsa non
teneatur sitque obligata ad exequendas etiam dictas missas pro sua anima
dando elemosinas ad sui discretionem ita tamen quod prius deducantur de
dictis denariis legata predicta ut supra et expense funeralium alie*

*Et hoc voluit fore ac esse suam extremam voluntatem quam voluit valere
Iure testamenti et si Iure testamenti non valuerit quod valeat Iure
codicillorum et si Iure codicillorum non valeret quod valeat et modo q⁽⁴⁸⁾ quo
melius de iure valere potuerit*

*Testes huius rey sunt vz no/manfridus Caxaro matheus cassar nicolaus
saguna antonius Joannes surd nicolaus Joannes surd et hyeronimus surd et
guylelmus tabuni*

*Ego franciscus de torres qui subra civilis⁽⁴⁹⁾ malte yntir fui meam
auctoritatem ynterposui et testor*

+ *Ego nicolaus Sahona testor*

+ *Ego macfridus caxaro interfui et testor*

+ *Ego matheus cassar testor*

f487 *Ego antonius Pablitano⁽⁵⁰⁾*

+ *Ego nicolaus andreas surdu testor*

+ *Ego guglielmus tabuni nesciens scribere me sub scribi feci manu manfridi
caxaro*

+ *Ego Joannes(s)u(rd) nesciens scribere me (scr)ibi feci manu nicolai sahona
et testor.*

46. Whole clause cancelled.

47. Text not clear.

48. Cancelled.

49. The word is not certain.

50. Folio 487 is torn into two parts.